

Право на ім'я

Право на ім'я є невід'ємним та невідчужуваним, належить до особистих немайнових прав і потребує встановлення чітких, логічних та виважених критеріїв правового (конституційного, цивільного, сімейного і адміністративного) регулювання реєстрації імені дитини, керуючись не лише здоровим глуздом батьків, а й конкретними рекомендаціями держави.

Право на ім'я проголошено у ст. 7 Конвенції ООН «Про права дитини» від 20 листопада 1989 р., ратифікованої Україною 27 лютого 1991 р. Також у ст. 294 чинного Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р. закріплене право фізичної особи на ім'я.

На даний час в Україні не існує законодавчо закріпленого «каталогу імен», з якого можна і потрібно вибирати ім'я для немовляти. В Україні, незважаючи на те, що на даний час ми не можемо скаржитися на «бідність іменного репертуару», вибір імені немовляти є юридично вільним і повністю залежить від волі батьків.

У нормах чинного Сімейного кодексу України відсутні спеціальні застереження, яке ім'я не варто давати немовляті. Отже, в Україні не існує жодної цензури на імена, а це означає, що тепер все «в руках батьків»: як вони скажуть (напишуть), так і зареєструють, незалежно від того, правильно чи з помилкою – тому й з'являється безліч дітей з помилково записаними іменами.

Варто зазначити, що будь-які мотиви вибору власного імені дитини повинні враховувати декілька загальних рекомендацій:

- бажано, щоб ім'я не було співзвучним із загальними назвами (побутовим поняттям, назвою продукту або якщо воно має виразну негативну оцінку);
- бажано, щоб ім'я гармонійно поєднувалося із прізвищем дитини;
- ім'я не повинно збігатися із прізвищем;
- не бажано, щоб ім'я та прізвище римувалися;
- не бажано називати дівчат іншомовними іменами, які закінчуються на приголосну букву (Адель, Анабель, Мішель, Ніколь тощо).

На даний час в Україні існують лише певні загальні норми, які під час реєстрації імені немовляти вимагають максимально можливого врахування його інтересів (ч. 8 ст. 7 СК України), розумності (ч. 9 ст. 7 СК України) та враховують сучасні моральні засади суспільства. Також, зазвичай, існують певні звичаєві обмеження у виборі імені немовляти, оскільки не варто називати дітей однієї статі однаковими іменами чи називати немовля іменем раніше померлої дитини тощо.

Узгоджуючи власні суб'єктивні бажання, уявлення, претензії та амбіції зі здоровим глуздом і добрим смаком, з реальним становищем новонародженої дитини, з її майбутнім, з передбачуваними особливостями та обставинами, батьки вибирають свій новонародженій дитині долю. Свідомо чи несвідомо. Зазвичай, своїм походженням власні імена дітей завдячують естетичним чи політичним вподобанням батьків; міфології, релігії та історії; назвам рослин, тварин, річок, озер та гір, міст чи країн, а також рисам характеру людини, її зовнішності чи професії.

У минулому в іменах немовлят могли відобразитися бажані людські риси; час та пора року, коли дитина народилася; віра в магічну силу імені, спільного

із назвою рослини, тварини тощо. Однак на даний час батьки немовляти вибирають та дають імена своїм дітям насамперед на підставі сімейних традицій, популярності, мовно-культурних особливостей місця народження дитини чи походження її батьків, їхніх релігійних переконань.

Іншими суттєвими мотивами вибору власного імені дитини є традиція і мода. Традиція може бути різною. Це і національна, територіальна, і сімейна, заснована на особливостях кожної сім'ї, кожної родини. Такий мотив вибору власного імені дитини, як мода на нові чи давні імена, зазвичай, відбувається під впливом внутрішніх мовних тенденцій та зовнішніх соціально-естетичних факторів. Тому й з'являються імена на честь політичних переконань та уподобань батьків; їхнього бажання назвати дитину сучасним, престижним іменем та водночас увіковічнити пісні співаків, кінофільми і їх героїв, літературні твори та їх персонажів, міфічні істоти, спортивні клуби й спортсменів тощо.

Найбільшим досягненням та водночас найсерйознішою загрозою для збереження національної самобутності є популяризація іншомовних імен чи їх варіантів, цьому сприяє декілька чинників: по-перше, сприйняття імені як «модного аксесуару» завдяки його незвичній екстравагантності чи уявній соціальній респектабельності та, по-друге, запозичення іншомовних імен чи їх варіантів, що не проходять жодної експертизи та цензури. Часто основними мотивами, які в наш час визначають обрання імен для немовлят, є: родинна та релігійна традиція; вшанування видатних осіб; милозвучність імені.

В Україні відповідно до ст. 144 Сімейного кодексу України батьки зобов'язані невідкладно, але не пізніше одного місяця від дня народження дитини, зареєструвати народження дитини в органі ДРАЦС з одночасним визначенням її походження і присвоєнням прізвища та імені, яке на підставі ч. 1 ст. 146 цього ж Кодексу визначається за згодою батьків дитини.

Зазвичай нарекання іменем дитини відбувається на підставі наступної ч. 2 ст. 146 цього ж Кодексу, де сказано, що «дитині може бути дано не більше двох імен, якщо інше не впливає із звичаю національної меншини, до якої належать мати і (або) батько».

Перший «нюанс» стосується положення, що «дитині може бути дано не більше двох імен». Тут завідомо виникають дві проблеми: перша стосується подвійних імен, які юридично ніде не зафіксовані, але фактично стають щороку більш популярними, а друга – власне «двох імен», які часто підміняють одним, але подвійним іменем (тобто тим, яке пишеться через дефіс). Що ж до першої проблеми, то подвійні імена є ознакою багатоетнічності, багатокультурності та багаторелігійності регіонів України, їх історичної спадкоємності.

Подвійні імена – абсолютно не новина для України, оскільки фактично використання подвійних імен стало відомим явищем з часів запровадження християнства, коли до основного старослов'янського чи варязького імені додатково додавалися християнські імена. А починаючи з XVII ст. на західних теренах України (зокрема, у Львові) посилюється мода на багатоіменність, яка прийшла з Німеччини. Основним правилом, законодавчо закріпленим у Європі, та наразі лише логічно зрозумілим в Україні є те, що перше ім'я серед

складових частин подвійного імені повинне відображати стать немовляти, а вибір другого залишається на розсуд батьків.

Кількість реєстрацій в Україні дітей з двома іменами, громадян України, зростає, хоч і не так стрімко, як кількість зареєстрованих подвійних імен.

Отже, аналіз правового регулювання реєстрації особових імен дає всі підстави зробити висновок, що особове ім'я людини – це юридично зафіксована власна назва, засіб словесної індивідуалізації та легалізації особи у суспільстві та в державі. Для державної реєстрації власного імені дитини важливі як мотиви, так і чіткі, логічні й виважені критерії, які повинні бути передбачені на законодавчому рівні та покликані стати основною підставою національної ідентифікації українців у світі.

В будь-якому випадку батькам при обранні імені дитини потрібно відповідально ставитись до цього та пам'ятати, що ім'я – це своєрідний оберіг, супутник життя людини, за допомогою якого здійснюється індивідуалізація особи, це носій національних традицій та неповторності особистості.